# MIGRACIJE STANOVNIŠTVA I POTENCIJAL POVRATKA: STUDIJA SLUČAJA GRADA KOPRIVNICE[1]

## *POPULATION MIGRATION AND RETURN POTENTIAL: A CASE STUDY OF THE CITY OF KOPRIVNICA*

**Monika BALIJA VINCEK**
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu
Borongajska cesta 83d, 10 000 Zagreb
mbalija@fhs.unizg.hr

**Rebeka MESARIĆ ŽABČIĆ**
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
Marulićev trg 19, 10 000 Zagreb
rebeka.mesariczabcic@pilar.hr

**Tamara BODOR**
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu
Borongajska cesta 83d, 10 000 Zagreb
tbodor@fhs.unizg.hr

Received / Primljeno: 30. 1. 2026.
Accepted / Prihvaćeno: 30. 5. 2026.
Original scientific paper / Izvorni znanstveni rad
UDK / UDC: 314.15(497.525.1Koprivnica)"20"
314.116(497.525.1Koprivnica)"20"

## SAŽETAK

*Rad analizira intenzitet, obilježja i prostornu diferencijaciju migracijskih procesa Grada Koprivnice u suvremenom razdoblju, s posebnim naglaskom na međunarodne migracije i namjere povratka iseljenog stanovništva. Kvantitativni dio istraživanja temelji se na popisnim podatcima i administrativnim podatcima Državnoga zavoda za statistiku o doseljenima i odseljenima u razdoblju od 2013. do 2023. godine, dok je kvalitativni dio proveden metodom polustrukturiranih intervjua s 17 iseljenika iz naselja u sastavu Grada Koprivnice koji žive u Njemačkoj. Rezultati pokazuju da Koprivnicu obilježava trajno negativna migracijska bilanca, pri čemu međunarodno iseljavanje ima ključnu ulogu u ukupnom smanjenju broja stanovnika. Migracijski gubici najizraženiji su među mlađom radno aktivnom populacijom, dok doseljavanje, uključujući povratne migracije i dolazak stranih radnika, ne uspijeva nadoknaditi odljev stanovništva. Kvalitativni nalazi upućuju na to da su ekonomski čimbenici, osobito razlike u plaćama i sigurnosti zaposlenja, presudni u odluci o iseljavanju i ključni preduvjet eventualnog povratka. Iako ispitanici izražavaju snažnu emocionalnu i društvenu povezanost s Koprivnicom, namjere povratka najčešće ostaju simbolične zbog nepovoljnih strukturnih uvjeta u zemlji porijekla. Zaključno se ističe potreba za integriranim demografskim i razvojnim politikama usmjerenima na zadržavanje mladog stanovništva, poticanje povratka i jačanje lokalnog ljudskog kapitala.*

**Ključne riječi:** Koprivnica, migracije, iseljavanje, povratak, namjere povratka
**Keywords:** Koprivnica, migration, emigration, return, return intentions

[1] Rad je nastao u sklopu projekta Dinamika i izazovi migracije, remigracije i imigracije u Republici Hrvatskoj, koji financira Europska unija iz programa NextGenerationEU (01/08-73/23-2519-18).

## UVOD

Iako Koprivnica u razdoblju 1948. – 2021. pokazuje najpovoljniju demografsku dinamiku među svim podravskim gradovima, ostvarivši porast stanovništva od čak 122,2 %, što upućuje na funkcionalno jačanje urbanog središta, prema posljednjem popisu stanovništva provedenom 2021. godine Grad Koprivnica brojio je 28.580 stanovnika. U posljednjem je međupopisnom razdoblju tako Koprivnica zabilježila smanjenje od čak 2.274 stanovnika, a u usporedbi s brojem stanovnika 2001. godine čak 2.976 stanovnika manje. Za razliku od primjerice Đurđevca, Koprivnica je, iako danas obilježena depopulacijom, podravski grad u kojem su procesi industrijalizacije i urbanizacije rezultirali nešto stabilnijim demografskim rastom i kasnije dosegnutim maksimumom broja stanovnika (2001.; 31.556) (Feletar, D. i Feletar, P, 2016; Šimunić i dr., 2023; Balija i Belić, 2024). Usporedbe radi, Hrvatska je maksimum broja stanovnika dosegla 1991., a Podravina 1953. godine (Feletar, 1991). Nešto povoljnija dinamika kretanja stanovništva Grada Koprivnice tako je dobrim dijelom rezultat upravo migracija stanovništva iz agrarnih naselja, a povoljnijem demografskom razvoju prigradskih naselja doprinijela je i dobra povezanost sa središnjim naseljem (Koprivnicom), ali i njihova stambena atraktivnost (Živić i Žebec, 2007). Ipak, bez obzira na potonje, u posljednjem su međupopisnom razdoblju sva naselja (9) u sastavu Grada Koprivnice zabilježila smanjenje broja stanovnika. Najveće je relativno smanjenje zabilježeno u naseljima Reka (-12,6 %) i Jagnjedovec (-12,5 %), a najmanje u naseljima Štaglinec (-2,8 %), Starigrad (-5,8 %), Herešin (-6,3 %) i Koprivnica (-7,1 %) (Balija i Belić, 2024).

Iako se Podravina nalazi među područjima u Hrvatskoj s najranijom pojavom prirodne depopulacije (Živić i Pokos, 2002), vitalni je indeks (pokazatelj broja živorođenih na 100 umrlih osoba) u Gradu Koprivnici duže no u ostalim gradovima Podravine pokazivao povoljnije kretanje. No, iako je još 2011. godine ukazivao na proširenu reprodukciju stanovništva (s 115 živorođenih na 100 umrlih), 2021. je godine u Koprivnici evidentirano 57 živorođenih na 100 umrlih osoba stoga je suvremeni demografski razvoj Grada Koprivnice obilježen nepovoljnim vrijednostima prirodnoga kretanja stanovništva (Balija i Belić, 2024), a početci istoga vidljivi su još oko 1990. (Feletar, D. i Feletar, P., 2016). Na razini naselja u sastavu Grada vidljive su pak diferencijalne vrijednosti. Podatci o prirodnom kretanju naselja u sastavu Grada Koprivnice u posljednjem međupopisnom razdoblju pokazuju kako se upravo neka od njih (Herešin 7,0 ‰; Reka 5,1 ‰; Draganovec 4,8 ‰ i Starigrad 0,05 ‰) izdvajaju kao naselja s pozitivnom i najvišom prosječnom godišnjom stopom prirodne promjene među naseljima Podravine (Balija i Belić, 2024), dobrim dijelom zahvaljujući dislociranju određenih vitalnih funkcija prema urbanoj periferiji te nižim cijenama nekretnina u odnosu na užu gradsku jezgru (Feletar, D. i Feletar, P., 2016).

Podatci o migracijskoj bilanci Grada Koprivnice također pokazuju negativne vrijednosti. Iako je Koprivnica u posljednjem međupopisnom razdoblju ipak u nešto manjoj mjeri zahvaćena iseljavanjem, u usporedbi s prosjekom Podravine, nijedno naselje u sastavu Grada nije zabilježilo pozitivan migracijski saldo. Prosječna godišnja stopa migracijskog salda u Gradu u razdoblju 2011. – 2021. iznosila je -5,7, dok su se nešto povoljnijim vrijednostima u odnosu na prosjek Grada izdvojila naselja Štaglinec i Koprivnica. Udio je negativnoga migracijskoga salda u ukupnom smanjenju broja stanovnika u posljednjem međupopisnom razdoblju pritom znatno veći od udjela (negativne) prirodne promjene u svim naseljima Grada Koprivnice (Balija i Belić, 2024) što dodatno potvrđuje silinu iseljavanja iz Grada, kao uostalom i cijele Hrvatske, nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju.

Spomenuti su pokazatelji prirodnoga i prostornoga kretanja stanovnika Grada uvjetovali negativne promjene u dobnoj strukturi stanovništva pa tako danas tek jedno naselje u okviru Grada – Herešin, bilježi indeks starenja (pokazatelj odnosa broja stanovnika starih 60 i više godina prema broju stanovnika starih 0-19 godina) niži od 100, tj. 98,8, a nižim se indeksom starenja u odnosu na prosjek na razini Grada (159,6) ističu naselja Bakovčica, Draganovec, Jagnjedovec, Reka i Starigrad (DZS, 2022). Navedene vrijednosti jasno potvrđuju duboku demografsku eroziju i ubrzano starenje stanovništva Grada Koprivnice, što dodatno umanjuje ukupni demografski potencijal i dugoročnu održivost lokalnog razvoja.

Premda je Koprivnica tijekom druge polovice 20. stoljeća predstavljala urbano središte Podravine s nešto povoljnijim demografskim razvojem, spomenuti recentni demografski procesi na prostoru grada uključuju istodobno djelovanje negativne prirodne i prostorne komponente kretanja stanovništva. Inten-

ziviranje emigracijskih tokova nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, u kombinaciji s nepovoljnim prirodnim kretanjem i sve izraženijim starenjem stanovništva, rezultiralo je smanjenjem ukupnog demografskog potencijala Grada Koprivnice. Takvi procesi posljedično dovode do erozije radno-aktivnog kontingenta i deficita ljudskog kapitala, što se odražava u sve većoj ovisnosti o uvozu radne snage. U takvim okolnostima od osobite je važnosti istraživanje intenziteta, obilježja i prostorne diferencijacije migracijskih procesa te obrazaca i determinanta iseljavanja i potencijalnog povratka iseljenika. Cilj je ovoga istraživanja stoga utvrditi intenzitet i obilježja migracijskih procesa Grada Koprivnice, te čimbenike potencijalnoga povratka iseljenih Koprivničanaca.

## TEORIJSKO-METODOLOŠKE POSTAVKE ISTRAŽIVANJA I PREGLED LITERATURE

Relevantnost istraživanja migracija velikim dijelom leži u njihovoj važnosti za ukupan, a osobito ekonomski razvoj te kretanje i obilježja stanovništva određenoga područja (Saltzmann i dr., 2010). Osobito nepovoljno u kontekstu spomenutoga migracije djeluju u zemlji porijekla migranata, kako trenutačno, tako i s odgođenim učinkom (Wertheimer-Baletić, 1999). U mirnodopskim uvjetima često su prisutan tip radne migracije u kojima u najvećoj mjeri sudjeluje stanovništvo u mlađem dijelu ekonomski aktivne dobi. Takva selektivnost migracija u zemlji porijekla migranata uvjetuje smanjenje udjela mladoga i povećanje udjela staroga stanovništva, a koje pak otvara dva problema – prvi, vezan uz nedostatak radne snage koji uvjetuje usporavanje ekonomskoga rasta te drugi, vezan uz povećanje udjela stanovništva u postradnoj dobi koji uvjetuje (ne)održivost sustava socijalne skrbi (Wertheimer-Baletić, 1999; Balija, 2019). Upravo su negativni učinci migracija poticaj brojnih istraživanja toga fenomena.

Istraživanje migracije pritom sa sobom nosi niz složenosti, osobito metodoloških. Migracije su dinamični, višedimenzionalni i transnacionalni fenomen koji se teško može obuhvatiti jednim analitičkim pristupom, zbog čega se posljednjih desetljeća pri istraživanju istoga naglasak stavlja na korištenje različitih metoda (Findlay i Li, 1999) i multidisciplinaran pristup (Findlay i Wahba, 2013). Dodatna je potvrda tomu činjenica kako migracije uključuju istodobno društvene, ekonomske, političke i dr. faktore, pri čemu se motivi i obrasci kretanja često mijenjaju kroz vrijeme, a migranti djeluju u više prostora istodobno. Metodološki izazovi pritom najčešće uključuju nedostatak pouzdanih i usporedivih statističkih podataka, poteškoće u praćenju migranata koji imaju nereguliran ili fluidan status te razlike u nacionalnim sustavima evidentiranja migracija. Kvalitativni pristupi omogućuju dubinsko razumijevanje iskustava migranata, ali otežavaju generalizaciju, dok kvantitativna istraživanja nude šire obrasce, ali teško zahvaćaju subjektivne dimenzije i transnacionalne prakse. Bez obzira na spomenuto, »doba migracija« u kojem danas živimo, kako navode Castles i Miller (2009) i svi aspekti toga fenomena nameću nužnost njegova istraživanja, iako su podatci o migracijama nerijetko najslabiji dio demografske statistike (Belić i Mišetić, 2024).

S obzirom da Hrvatska još uvijek nema registar stanovništva koji bi kao najprecizniji izvor o migraciji predstavljao tekuću evidenciju o migracijama (Wertheimer-Baletić, 1999), spomenute su metodološke složenosti istraživanja migracijskih obrazaca stanovništva Hrvatske još izraženije (Belić i Mišetić, 2024). Kvantitativne podatke o migracijama u Hrvatskoj nalazimo među popisnim podatcima, no isti su vrlo ograničeni te nam pružaju tek podatke o mjestu stanovanja u vrijeme popisa, pri čemu su posebno evidentirani oni koji od rođenja stanuju u istom naselju i oni koji su u naselje doseljeni, s područja Republike Hrvatske (iz drugoga naselja istoga grada/općine, drugoga grada/općine iste županije, druge županije) ili iz inozemstva (DZS, 2024). Popisni podatci pritom bilježe samo podatke o posljednjem preseljenju i zanemaruju prijašnje migracije stanovništva (Klempić Bogadi i Lajić, 2014), stoga dio migracijskih kretanja popisom ostaje nezabilježen. Na spomenutim se podatcima temelji komparativna, odnosno vitalno-statistička metoda istraživanja migracija, pri čemu se uspoređuju podatci o promjeni ukupnoga broja stanovnika i prirodnoj promjeni između dvaju popisa (Wertheimer-Baletić, 1999). Rezultati primjene potonje metode navedeni su u uvodnome dijelu rada i pokazali su kako u posljednjem međupopisnom razdoblju nijedno naselje u sastavu Grada nije zabilježilo pozitivan migracijski saldo. Isti pak, iako nam pružaju određene informacije o migracijama stanovništva Grada Koprivnice i

naselja u okviru istoga, pružaju nam ih tek agregatno, dok nam primjerice podatci o broju doseljenih i odseljenih pojedinih godina, njihovim strukturnim obilježjima, smjeru migracije i sl. i dalje nedostaju.

Drugi su mogući izvor podataka godišnja izvješća Državnoga zavoda za statistiku o migracijama stanovništva Republike Hrvatske temeljena na podatcima Ministarstva unutarnjih poslova (MUP) koji se vezuju uz obvezu evidentiranja promjena prebivališta sukladno Zakonu o prebivalištu (NN, 114/12-3072). Iako se spomenute obveze iseljeno stanovništvo u potpunosti ne pridržava, u usporedbi s popisnim podatcima, ovi nam podatci pružaju informacije o broju doseljenih i odseljenih, njihova obilježja prema spolu, dobi, državljanstvu, podatke o doseljenima i odseljenima prema zemlji podrijetla/odredišta, i to na godišnjoj razini. Pritom nam spomenuta izvješća na javno obznanjeni način donose te podatke tek na razini države, uz broj doseljenih i odseljenih na razini županija, dok se istim podatcima vezanima uz niže administrativne jedinice može pristupiti tek uz poseban zahtjev, obradu i financijsku naknadu. Podatci MUP-a stoga su ključni za proučavanje migracija, jer predstavljaju jedini sustavni izvor podataka koji popisu nedostaju. Iako brojčano nisu potpuno pouzdani, dosadašnja su istraživanja (Akrap i dr., 2017; Pokos, 2017; Balija, 2020 itd.) pokazala kako relativno dobro odražavaju trendove, smjerove i obilježja migracijskih kretanja/migranata te omogućuju praćenje godišnjih oscilacija koje popis ne bilježi. Korištenjem popisnih i administrativnih podataka MUP-a moguće je ublažiti njihove pojedinačne nedostatke te dobiti potpuniju i precizniju sliku migracijskih procesa, osobito na lokalnoj razini. Upravo su stoga pri analizi intenziteta i obilježja migracijskih procesa (naselja) Grada Koprivnice u ovome istraživanju korišteni potonje spomenuti podatci. Državni zavod za statistiku pritom kada ja riječ o naseljskoj razini raspolaže s podatcima o broju doseljenih/odseljenih i području njihova doseljenja/odseljenja (zbirno za doseljene/odseljene unutar RH i u/iz inozemstva), dok su za razinu Grada dostupni i podatci o obilježjima doseljenih/odseljenih prema dobi (veće dobne skupine) i spolu te prema zemlji doseljenja/odseljenja (zemlje s najvećim frekvencijama). Analizom istih ostvarit će se prvi cilj istraživanja, koji se odnosi na utvrđivanje intenziteta i obilježja migracijskih procesa Grada Koprivnice.

Čimbenici potencijalnoga povratka iseljenika, drugi cilj istraživanja, istražit će se kvalitativnim pristupom, metodom polustrukturiranih intervjua provedenih s 17 iseljenih iz naselja u sastavu Grada Koprivnice[2]. Kvalitativna metodologija izabrana je iz dva razloga. Prvi se odnosi na spomenute metodološke složenosti praćenja hrvatskih migracija koje nam ne omogućuju definiranje reprezentativnoga uzorka, a drugi na individualni pristup ispitanicima koji nam je omogućio prikupljanje znatno detaljnijih informacija o njihovim migracijskim iskustvima, no što bi to bilo prilikom provođenja istraživanja primjerice anketnim upitnikom. Intervjui su provedeni 2024. godine. Dio njih uživo, a dio online, ponajprije zbog udaljenosti između istraživača i ispitanika. Predložak za intervju sastojao se od unaprijed zadanih tematskih cjelina s desetak pitanja vezanih uz iskustvo migriranja i namjere povratka, dok su se druga pitanja nametnula tijekom provođenja intervjua. Intervjui su u prosjeku trajali između 40 i 70 minuta, a ispitanicima je nakon obavijesti o detaljima istraživanja i pristupanja intervjuu zagarantirana povjerljivost prikupljenih podataka i zaštita identiteta. Potonje je razlog izmjene imena ispitanika navodima »Ispitanik 1, ispitanik 2,…«. Intervjui su snimani u audio obliku, a potom transkribirani radi lakšeg pristupa podatcima, provedbe kodiranja, tematske analize i interpretacije te su pod šiframa pohranjeni na računalima istraživača.

Uzorak čine ispitanici u dobi od 23 do 54 godine. Svi su hrvatski državljani, radno aktivne osobe, iseljeni u Njemačku nakon 2013. godine i minimalno su u toj zemlji u trenutku ispitivanja živjeli godinu dana. To su ujedno bili i kriteriji za uključivanje u istraživanje. Najmlađi je ispitanik starosti 23, a najstariji 54 godine. Ispitanik s najduljim boravkom u Njemačkoj tamo živi 10, a onaj s najkraćim 2 godine. Svi su dakle odselili iz pojedinih naselja u sastavu Grada tijekom suvremenoga vala iseljavanja iz Hrvatske, u različitoj životnoj dobi. Različitoga su stupnja obrazovanja (najviše ih je sa završenog srednjom školom ili prijediplomskim studijem, nešto manje sa završenim diplomskim studijem), a svi

[2] Ispitanici su prije iseljavanja živjeli u sedam od ukupno devet naselja na području Grada Koprivnice. Međutim, radi zaštite identiteta sudionika istraživanja, u radu se neće prikazivati podatci na razini pojedinačnog ispitanika, poput naselja prethodnog boravka, dobi, spola ili godine iseljavanja, nego će se sva obilježja ispitanika prezentirati u agregiranom obliku.

su svoje obrazovanje stekli u Hrvatskoj prije odlaska. Ispitanici su i različitoga bračnoga, odnosno obiteljskoga statusa. Po dolasku u Njemačku većina njih svoje je odredište pronašla na samom jugu Njemačke, u Bavarskoj i Baden-Württembergu, a njih troje živi u drugih dijelovima Njemačke.[3]

Važnost istraživanja povratnih migracija pritom leži u činjenici kako mnoge politike povratka u ranijim desetljećima nisu uspjele, upravo zbog nedovoljne istraženosti toga fenomena (Dustmann, 1996), iako iste imaju utjecaj pri dilemi između ostanka i povratka (Paparusso i Ambrosetti, 2017). Povratne migracije predstavljaju sve relevantniji element suvremenih migracijskih tokova; međutim, unatoč intenziviranom interesu unutar znanstvenih i političkih diskursa, taj fenomen i dalje je nedovoljno empirijski i teorijski razrađen (Bara i sur., 2025). Povratni migranti pritom imaju izniman ekonomski, ali i ukupni doprinos zemlji porijekla (Wahba, 2014) stoga povratne politike nesumnjivo vrijedi definirati. Osim toga, dosadašnja su istraživanja pokazala da ne postoji jedinstveni proces povratka (de Haas i sur., 2014), što još jednom potvrđuje važnost i potrebu kontinuiranoga istraživanja povratnih migracija.

Povratne se migracije u mirnodopskim uvjetima najčešće definiraju kao povratak migranata u njihovu zemlju porijekla nakon značajnoga perioda provedenoga u inozemstvu (Dustmann i Weiss, 2007). U literaturi se pritom nerijetko raspravlja o tome je li povratak migranata dokaz njihovoga uspjeha ili neuspjeha u inozemstvu, vraćaju li se migranti zbog postignutoga cilja u inozemstvu ili pak jer se nisu uspjeli adaptirati, je li povratak rezultat pozitivnoga ili negativnoga procesa u inozemstvu i sl. (Gmelch, 1980). Jedna od najčešće citiranih tipologija povratnih migracija (Cerase, 1974) razlikuje četiri tipa četiri tipa povratka (prve generacije migranata) vezanih uz neuspjeh, konzervatizam, umirovljenje i inovativnost, a jedna od većih prekretnica pri istraživanju ovoga fenomena dogodila se početkom 1990ih kada je najveći učinak na razumijevanje povratnih migracija imao transnacionalizam koji ih više nije smatrao posljednjom, već tek jednom od faza migracije (Kunuroglu i sur., 2016).

Povratne se migracije pritom od namjera povratka razlikuju s obzirom na činjenicu da im ne slijede uvijek i nužno. Dio se migranata unatoč namjerama povratka ipak nikad ne vrati u zemlju porijekla. Upravo su zbog toga namjere povratne migracije vrlo zahtjevan istraživački koncept i često vezane uz »mit o povratku« (Carling i Petersen, 2014). Ipak, važnost istraživanja povratnih migracija, kao i namjera povratka, potvrđuje utjecaj povratnih migranata na zemlje porijekla u kontekstu njihova znanja, vještina, inovacija, ušteđevine, kontakata i ostalog što pri povratku donose sa sobom. Značajan je i njihov demografski utjecaj izravno vidljiv u kretanju ukupnoga stanovništva i njegovim strukturama, osobito ako uzmemo u obzir postojanje lančanih migracija kada je riječ o povratku (Gmelch, 1980).

Istraživanje de Haasa i sur. (2014) pokazalo je da strukturna integracija (sudjelovanje na tržištu rada, obrazovanje, održavanje društvenih i ekonomskih veza sa zemljom primitka) nema značajan utjecaj na namjere povratka, dok su ulaganja i društvene veze sa zemljom porijekla pozitivno povezani. Sociokulturna integracija u zemljama primateljicama, prema istraživanju istih autora, negativno je povezana s namjerama povratka. Prema Tezcan (2019) ekonomska integracija smanjuje vjerojatnost povratka, dok transnacionalne aktivnosti potiču. Demografske karakteristike migranata također su u vezi s namjerama povratka. Povratku su primjerice češće skloniji stariji migranti (Marbiano di Belgiojoso i Ortensi, 2013), a snažnu ulogu ima i duljina boravka u zemlji primitka, pri čemu su migranti s dužim boravkom manje skloniji povratku (Dustmann, 2003). Lee (2016) pak navodi kako su migranti koji su migrirali u ranoj životnoj dobi znatno manje skloniji povratku, u odnosu na one koji su migrirali u starijoj dobi, upravo zbog njihove bolje integracije u pogledu jezika, obrazovanja, mogućnosti vezanih uz rad i prihoda. Prema Makina (2012) statistički značajan utjecaj na namjere povratka imaju razina obrazovanja, ekonomska aktivnost i duljina boravka u zemlji primitka te visina prihoda. Pored navedenoga, Lu i sur. (2009) u svome istraživanju potvrđuju i utjecaj obilježja migranta prije samoga migriranja te očekivanja u pogledu s roditeljstvom na namjere povratka. Iako pojedini čimbenici u pojedinim istraživanjima imaju čvrstu, u ponekim nešto slabiju vezu s namjerama povratka, Carling i Pettersen (2014) ističu da na razmatranje povratka utječu dvije skupine veza, sa zemljom porijekla i zemljom primitka migranata,

[3] U cilju očuvanja anonimnosti i zaštite identiteta ispitanika, detaljnija osobna i sociodemografska obilježja nisu navedena.

vidljive u resursima, kompetencijama, mreži, emocijama itd. koje imaju utjecaj na živote pojedinaca. Do sličnih zaključaka nekoliko desetljeća ranije dolazi i Gmelch (1980) koji naglašava situacijske i strukturalne čimbenike, odnosno očekivanja i mogućnosti u zemljama primitka i porijekla migranata kao vodeće čimbenike povratka. Povratak dakle ovisi i o ukupnim (političkim, gospodarskim, institucijskim…) kretanjima u zemlji porijekla, a pozitivan doprinos povratne migracije za domovinu najizgledniji je upravo pri realizaciji povratka u optimalnom trenutku za pojedinca (Mesarić Žabčić i Vrbanec, 2017).

## PROSTORNO-DEMOGRAFSKI ASPEKTI MIGRACIJE GRADA KOPRIVNICE S INOZEMSTVOM

Promotrimo li prostornu dimenziju, odnosno podatke o migracijskim kretanjima stanovništva Grada Koprivnice na razini naselja u razdoblju od 2013. do 2023. godine, područje Grada obilježeno je intenzivnim prostornim kretanjima te razlikama među istima. Prema podacima o doseljenom i odseljenom stanovništvu, ukupno je u promatranom razdoblju u Koprivnicu doseljeno 6.445 osoba, dok se odselilo njih 7.370, što rezultira negativnim migracijskim saldom od -925 stanovnika (tab. 1). Podatci na razini naselja pritom potvrđuju da je migracijski gubitak, iako razmjerno umjeren, prisutan u gotovo svim naseljima, pri čemu razmjeri i smjerovi migracija ukazuju na složenu interakciju između urbanih i suburbanih prostora te domaćih i međunarodnih migracijskih tokova. Apsolutno najveći broj doseljenih i odseljenih odnosi se na samo gradsko naselje Koprivnica, koje je ujedno i glavni migracijski pol privlačenja i iseljavanja unutar županije. U grad je u promatranom razdoblju doseljeno 4.596 stanovnika, a odselilo ih se 5.028, što rezultira negativnim saldom od -432 stanovnika. Taj podatak ukazuje da, unatoč snažnoj privlačnosti Koprivnice kao županijskog središta, dio stanovništva migrira prema drugim županijama i inozemstvu s kojima Koprivnica u promatranom razdoblju bilježi negativan migracijski saldo. Među prigradskim naseljima, apsolutno najveće migracijske gubitke bilježe Reka (-217), Starigrad (-125) i Herešin (-109). Dok Reka bilježi negativni migracijski saldo i na razini domaćih i inozemnih migracijski kretanja, negativni je migracijski saldo Starigrada rezultat većega broj odseljenih no doseljenih u druge županije i inozemstvo. Štoviše, Starigrad uz Koprivnicu, Draganovec i Bakovčicu predstavlja privlačna naselja za stanovništvo drugih naselja u okviru Grada. Jedino naselje koje bilježi blago pozitivan (ukupni) migracijski saldo jest naselje Draganovec (+19), koje veći broj odseljenih no doseljenih bilježi jedino na razini inozemnih migracija (tab. 1).

Promotrimo li samo komponentu međunarodnih migracija svih naselja, grad Koprivnica i njezina naselja u razdoblju 2013. – 2023. bilježe izrazito negativan saldo od -1.220 stanovnika, što upućuje na intenzivan odljev stanovništva u inozemstvo. Negativan migracijski saldo, odnosno više odseljenih no doseljenih osoba Grad, prema podatcima Državnoga zavoda za statistiku o migracijama stanovništva Grada Koprivnice s inozemstvom u razdoblju od 2013. do 2023. godine na godišnjoj razini, bilježi svake godine, bez izuzetka, pritom je broj odseljenih značajno porastao 2016. godine. Godine 2013. Koprivnica je bilježila svega 36 odseljenih osoba, dok ih je 2016. godine, kada Koprivnica bilježi vrhunac iseljavanja, bilo čak 297. Potonje možemo dovesti u vezu s otvaranjem tržišta rada država članica Europske unije i pojačanom emigracijom radno sposobnog stanovništva, osobito u Njemačku koja je upravo 2015. godine otvorila pristup vlastitom tržištu rada za hrvatske državljane. Nakon 2016. broj odseljenih postupno se smanjuje, ali i dalje ostaje visok, uz povremene oscilacije (npr. 247 odseljenih u 2022. te 197 u 2023. godini). Istodobno, broj doseljenih u Koprivnicu ukazuje na postupan i gotovo kontinuiran rast. Godine 2013. u Koprivnicu je doselila 21 osoba, dok ih je 2023. bilo 159, a jedino smanjenje broj doseljenih evidentirano je 2021. godine što možemo povezati s smanjenjem intenziteta međunarodnih migracija u uvjetima globalne pandemije (Balija, 2022). Ipak, unatoč spomenutom rastu, migracijski saldo ostaje negativan tijekom cijelog promatranog razdoblja. Najnepovoljniji saldo zabilježen je 2016. godine (-268), nakon čega dolazi do postupnog smanjenja negativnoga migracijskoga salda, posebno 2020. godine (-12). Nakon toga negativni se migracijski saldo ponovno blago povećava. Godine 2023. iznosio je -38. Grad Koprivnica, s obzirom na predstavljene podatke o migracijama s inozemstvom, i dalje je suočen s negativnim migracijskim trendovima, pri čemu je godišnji broj odseljenih posljednjih godina nešto niži u odnosu na zabilježeni vrhunac iseljavanja 2016. godine, dok broj

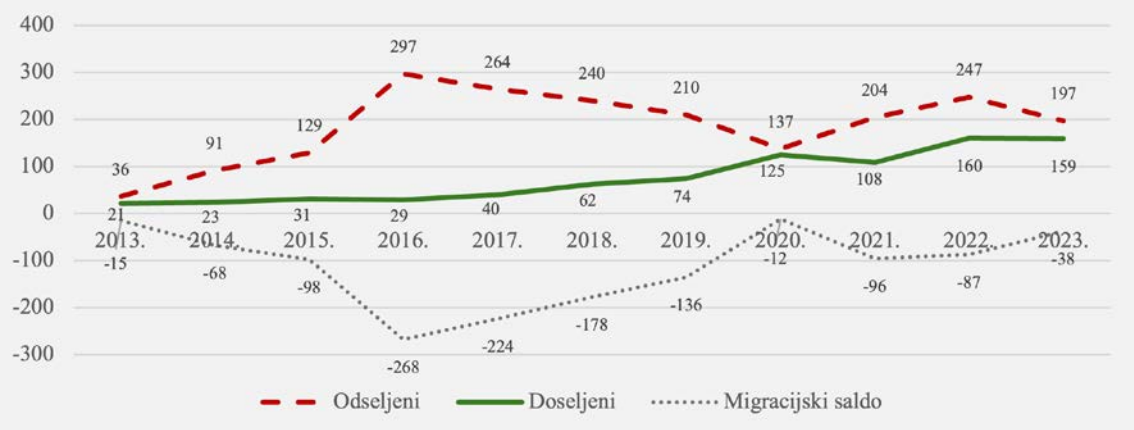


**Sl. 1.** Migracije stanovništva Grada Koprivnice s inozemstvom od 2013. do 2023. godine
**Izvor:** DZS, 2025a

doseljenih posljednjih godina postupno raste (sl. 1). Promotrimo li migracijski saldo Grada Koprivnice s inozemstvom na razini naselja, najizraženiji gubici zabilježeni su, očekivano s obzirom na broj stanovnika grada, u samoj Koprivnici (-848), a znatniji i u prigradskim naseljima Reka (-98), Starigrad (-106) i Kunovec Breg (-55) (tab. 1). Spomenuti podaci potvrđuju da je inozemno iseljavanje ključan čimbenik negativne migracijske bilance u Koprivnici i njezinu prstenu, a takvi obrasci upućuju na nužnost sustavnih demografskih mjera usmjerenih na zadržavanje mladih, privlačenje povratnika i stvaranje povoljnijih uvjeta za život i rad u gradu.

S prostornog aspekta, može se uočiti jasna diferencijacija između urbanog središta i okolnih naselja. Središnji, urbani dio Koprivnice ima najviše migracijskih veza s administrativnim jedinicama unutar županije i s drugim dijelovima Hrvatske, ali istodobno bilježi gubitak stanovništva osobito zbog iseljavanja u inozemstvo, ali i druge županije. Prigradska pak naselja pokazuju kombinirane obrasce. Pretpostavka je da dio stanovništva doseljava iz središta zbog povoljnijih stambenih uvjeta, dok istodobno drugi dio odlazi prema većim gradovima ili u inozemstvo, što je tipična pojava vezana uz procese suburbanizacije i tranzicijske mobilnosti. Pojedina manja, rubna naselja (npr. Bakovčica, Jagnjedovec) imaju manje apsolutne migracijske vrijednosti, ali relativno veći utjecaj iseljavanja u inozemstvo, što ukazuje na osjetljivost manjih ruralnih sredina na demografske gubitke. Ukupno gledano, migracijska kretanja u Gradu Koprivnici odražavaju dva paralelna procesa: s jedne strane, jačanje Koprivnice kao regionalnog središta koje privlači stanovništvo iz bližeg prostora županije, a s druge, trajni migracijski odljev prema inozemstvu koji poništava pozitivne učinke unutarnje mobilnosti (sl. 1, tab. 1). Takvi obrasci imaju značajne demografske i prostorne implikacije koji ukazuju na potrebu za politikama koje bi poticale zadržavanje i integraciju doseljenog stanovništva, osobito mlađe i radno aktivne populacije, te za planiranjem infrastrukturnih i stambenih kapaciteta u prigradskim zonama. Koprivnica se tako u promatranom razdoblju profilira kao prostor migracijske dinamike i kontrasta, u kojemu se istodobno očituju procesi urbanog jačanja, suburbanizacije i međunarodnog iseljavanja, čime se oblikuje njezina suvremena prostorno-demografska struktura.

Dosadašnja je analiza potvrdila da u razdoblju od 2013. do 2023. godine međunarodne migracije predstavljaju značajan demografski izazov za Grad Koprivnicu. Tijekom promatranog razdoblja u grad je doseljeno 832 stanovnika iz inozemstva, dok se u inozemstvo odselile 2.052 osobe, što rezultira negativnom migracijskom bilancom od -1.220 stanovnika. Odljev u inozemstvo dakle znatno nadmašuje priljev, a podatci Državnoga zavoda za statistiku o dobno-spolnoj strukturi doseljenoga i odseljenoga stanovništva Grada Koprivnice (s inozemstvom) pokazuju da su međunarodna migracijska kretanja najizraženija među mlađom radno aktivnom populacijom (20–39 godina), koja čini 46,6 % doseljenih (388 osoba; 255 muškaraca i 133 žene) i gotovo polovicu odseljenih (46,7 %; 959 osoba: 525 muškaraca i 434 žene). Mlađa populacija (0–19 godina) u međunarodnim migracijskim kretanjima sudjeluje s 12,6 % doseljenih (105 osoba: 65 muškaraca i 40 žena), dok među odseljenima čini 17,9 % (368

osoba: 190 muškaraca i 178 žena). Stanovništvo u dobi 40–59 godina u ukupnom doseljenom kontingentu u promatranom razdoblju sudjeluje s 27,6 % (230 osoba: 145 muškaraca i 85 žena), a u odseljenom s 29,7% (610 osoba: 347 muškaraca i 263 žene). Starija populacija (60+) sa znatno većim udjelom sudjeluje u ukupnom doseljenom kontingentu u Grad Koprivnicu (13,1 %, tj. 109 osoba: 58 muškaraca i 51 žena), no u odseljenom (5,6 %; 115 osoba: 55 muškaraca i 60 žena). Dobna struktura međunarodnih migracija u Koprivnici tako pokazuje zanimljiv obrazac. Mlađa populacija (0–19 godina) zastupljenija je među odseljenima u inozemstvo, dok se starija populacija (60+) relativno zastupljenija među doseljenima iz inozemstva (tab. 2). Potonje sugerira da obitelji s djecom i mladi odlaze u potrazi za boljim obrazovnim, radnim i životnim uvjetima, dok stariji stanovnici doseljavaju, najčešće zbog povratka, obiteljskih razloga ili stabilnijeg životnog okruženja. Takva dinamika dodatno naglašava negativan utjecaj međunarodnog iseljavanja na demografske strukture. Unutar skupine doseljene mlađe radno aktivne populacije (20–39 godina), dio doseljenih čine i strani radnici, koji u posljednjem desetljeću intenzivno dolaze u Hrvatsku zbog radnih prilika, posebno u industrijskim i proizvodnim centrima. Koprivnica, kao grad s razvijenom industrijskom bazom, privlači takvo stanovništvo, što se reflektira u udjelu doseljenih u toj dobnoj skupini. Strani radnici doprinose radnoj snazi i ekonomskoj aktivnosti grada, ali njihov broj i udio još uvijek nije dovoljan da u potpunosti nadoknadi odljev mladoga stanovništva prema inozemstvu. Spolna pak struktura pokazuje da su među odseljenima iz inozemstva muškarci brojčano dominantniji (1.117 od 2.052, tj. 54,4%), dok žene čine 45,6% (935 osoba). Među doseljenima iz inozemstva muškarci pak sudjeluju sa značajno većim udjelom (523 od 832, tj. 62,9%) (tab. 2.), a istome uveliko doprinose migracijski obrasci iz tzv. trećih zemalja u kojima su muškarci zastupljeni u većoj mjeri no kada je riječ o doseljenim iz zemalja Europske unije (Balija, 2025).

Podatci Državnoga zavoda za statistiku o doseljenima i odseljenima u/iz Koprivnice prema zemlji porijekla/odredišta pokazuju da je najpopularnija odredišna zemlja odseljenih u razdoblju 2013. – 2023. bila Njemačka u koju je iselilo ukupno 1.207 osoba, tj. čak 58,8 % svih odseljenih. Njemačka je pritom i promatrano po godinama bila najprivlačnija odredišna zemlja odseljenih iz Koprivnice u inozemstvo svake godine, što je u skladu s migracijskim trendovima na razini cijele Hrvatske. Osim Njemačke, među odredišnim zemljama većega broja odseljenih iz Koprivnice kroz cijelo se promatrano razdoblje ističu i Austrija, Irska, Švicarska, Kanada te Bosna i Hercegovina. Potonje također odražava opće hrvatske migracijske obrasce, dok se posljednjih godina (2020. – 2023.) među odredišnim zemljama pojavljuju i Kosovo, Turska te Nepal, što upućuje na nove migracijske tokove Koprivnice koji su prije svega rezultat doseljavanja stranih radnika u Hrvatsku, tako i Koprivnicu. Struktura doseljenih prema zemlji porijekla pak pokazuje da je gotovo svih godina promatranoga razdoblja (2014. – 2021.) zemlja iz koje je doselilo najviše osoba u Koprivnicu upravo Njemačka, osim 2013. godine kada je najviše doseljenih bilo iz Bosne i Hercegovine te 2022. i 2023. godine kada su brojem predvodili doseljeni iz Ukrajine (DZS, 2025a). Doseljavanje iz Njemačke tako je vjerojatno dobrim dijelom rezultat povratnih migracija, dok odstupanja 2013. te 2022.i 2023. odražavaju već tradicionalne migracije iz Bosne i Hercegovine te posljedice ratnih neprilika u Ukrajini. Među ostalim zemljama porijekla brojem se doseljenih u Koprivnicu posljednjih godina ističu Kosovo, Srbija, Turska, Nepal i Filipini (DZS, 2025a). Potonji su podatci odraz novijih migracijskih tokova povezanih ponajprije s radnim migracijama i potražnjom za radnom snagom u Koprivnici. Potvrđuju to i podatci o dobnoj i spolnoj strukturi migranata prema zemlji porijekla, odnosno odredišta prema kojima su migranti iz i prema tzv. trećim zemljama u velikoj mjeri mlađe radno aktivne životne dobi i u značajnom udjelu muškoga spola. Potonje ukazuje na tipičan obrazac radne migracije motivirane zapošljavanjem u lokalnim sektorima s nedostatkom radne snage. Među doseljenima i odseljenima iz/u zemlje članice EU ipak je vidljiva ravnomjernija raspodjela među obilježjima migranata prema dobi i spolu (DZS, 2025a; tab. 3.; tab. 4.).

**Tab. 1.** Doseljeno i odseljeno stanovništvo Grada Koprivnice prema području doseljenja/odseljenja, po naseljima, 2013. – 2023.

| Naselje | Doseljeno stanovništvo | | | | | Odseljeno stanovništvo | | | | | Razlika između broja doseljenog i odseljenog stanovništva (ukupno) | Razlika između broja doseljenih iz inozemstva i odseljenih u inozemstvo |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Ukupno | iz drugog naselja istoga grada/općine | iz drugoga grada/općine iste županije | iz druge županije | iz inozem-stva | Ukupno | u drugo naselje istoga grada/općine | u drugi grad/općinu iste županije | u drugu županiju | u inozem-stvo | | |
| UKUPNO | 6.445 | 1.552 | 2.455 | 1.600 | 832 | 7.370 | 1.552 | 1.695 | 2.071 | 2.052 | -925 | -1.220 |
| Bakovčica | 67 | 45 | 13 | 5 | 4 | 69 | 28 | 18 | 6 | 17 | -2 | -13 |
| Draganovec | 176 | 106 | 40 | 20 | 10 | 157 | 75 | 20 | 17 | 45 | 19 | -35 |
| Herešin | 226 | 79 | 78 | 44 | 25 | 335 | 121 | 101 | 56 | 57 | -109 | -32 |
| Jagnjedovec | 140 | 74 | 34 | 25 | 7 | 147 | 74 | 31 | 24 | 18 | -7 | -11 |
| Koprivnica | 4.596 | 678 | 1.922 | 1.321 | 675 | 5.028 | 618 | 1.193 | 1.694 | 1.523 | -432 | -848 |
| Kunovec Breg | 217 | 88 | 67 | 40 | 22 | 230 | 92 | 39 | 22 | 77 | -13 | -55 |
| Reka | 290 | 98 | 104 | 56 | 32 | 507 | 184 | 113 | 80 | 130 | -217 | -98 |
| Starigrad | 650 | 350 | 177 | 74 | 49 | 775 | 312 | 158 | 150 | 155 | -125 | -106 |
| Štaglinec | 83 | 34 | 20 | 21 | 8 | 122 | 48 | 22 | 22 | 30 | -39 | -22 |

**Izvor:** DZS, 2025b

**Tab. 2.** Doseljeni u Grad Koprivnicu iz inozemstva i odseljeni iz Grada Koprivnice u inozemstvo prema dobi i spolu, 2013. – 2023.

| Doseljeni | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Dobna skupina | Ukupno | | | | 0-19 | | | | 20-39 | | | | 40-59 | | | | 60+ | | | |
| | % | apsolutno | | | % | apsolutno | | | % | apsolutno | | | % | apsolutno | | | % | apsolutno | | |
| Spol | | sv. | M | ž | | sv. | M | ž | | sv. | M | ž | | sv. | M | ž | | sv. | M | ž |
| Ukupno | 100 | 832 | 523 | 309 | 12,6 | 105 | 65 | 40 | 46,6 | 388 | 255 | 133 | 27,6 | 230 | 145 | 85 | 13,1 | 109 | 58 | 51 |
| Odseljeni | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| Dobna skupina | Ukupno | | | | 0-19 | | | | 20-39 | | | | 40-59 | | | | 60+ | | | |
| | % | apsolutno | | | % | apsolutno | | | % | apsolutno | | | % | apsolutno | | | % | apsolutno | | |
| Spol | | sv. | M | ž | | sv. | M | ž | | sv. | M | ž | | sv. | M | ž | | sv. | M | ž |
| Ukupno | 100 | 2052 | 1117 | 935 | 17,9 | 368 | 190 | 178 | 46,7 | 959 | 525 | 434 | 29,7 | 610 | 347 | 263 | 5,6 | 115 | 55 | 60 |

**Izvor:** DZS, 2025a

**Tab. 3.** Dobno-spolna struktura doseljenih u Grad Koprivnicu prema zemlji podrijetla 2023. godine

| Dobna skupina | Ukupno | | | 0-19 | | | 20-39 | | | 40-59 | | | 60+ | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Spol | sv. | M | ž | sv. | M | ž | sv. | M | ž | sv. | M | ž | sv. | M | ž |
| Ukupno | 159 | 87 | 72 | 25 | 12 | 13 | 66 | 42 | 24 | 37 | 17 | 20 | 31 | 16 | 15 |
| Ukrajina | 67 | 23 | 44 | 20 | 9 | 11 | 19 | 6 | 13 | 16 | 2 | 14 | 12 | 6 | 6 |
| Njemačka | 30 | 16 | 14 | 2 | 1 | 1 | 9 | 6 | 3 | 7 | 4 | 3 | 12 | 5 | 7 |
| Srbija | 12 | 11 | 1 | 1 | 1 | . | 3 | 3 | . | 7 | 6 | 1 | 1 | 1 | . |
| Nepal | 10 | 9 | 1 | . | . | . | 10 | 9 | 1 | . | . | . | . | . | . |
| Austrija | 5 | 3 | 2 | 1 | 1 | . | 3 | 2 | 1 | . | . | . | 1 | . | 1 |
| Ostalo i nepoznato | 35 | 25 | 10 | 1 | . | 1 | 22 | 16 | 6 | 7 | 5 | 2 | 5 | 4 | 1 |

**Izvor:** DZS, 2025a
* frekvencije <5 su iskazane pod »ostalo i nepoznato«

**Tab. 4.** Dobno-spolna struktura odseljenih iz Grada Koprivnice prema zemlji odredišta 2023. godine

| Dobna skupina | Ukupno | | | 0-19 | | | 20-39 | | | 40-59 | | | 60+ | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Spol | sv. | M | ž | sv. | M | ž | sv. | M | ž | sv. | M | ž | sv. | M | ž |
| Ukupno | 197 | 112 | 85 | 39 | 19 | 20 | 82 | 47 | 35 | 59 | 35 | 24 | 17 | 11 | 6 |
| Njemačka | 81 | 43 | 38 | 14 | 4 | 10 | 31 | 16 | 15 | 29 | 19 | 10 | 7 | 4 | 3 |
| Austrija | 33 | 13 | 20 | 7 | 3 | 4 | 11 | 5 | 6 | 13 | 4 | 9 | 2 | 1 | 1 |
| Irska | 16 | 11 | 5 | 7 | 5 | 2 | 7 | 4 | 3 | 2 | 2 | . | . | . | . |
| Bosna i Hercegovina | 11 | 9 | 2 | . | . | . | 5 | 5 | . | 3 | 1 | 2 | 3 | 3 | . |
| Nepal | 6 | 4 | 2 | . | . | . | 6 | 4 | 2 | . | . | . | . | . | . |
| Srbija | 6 | 5 | 1 | . | . | . | 4 | 3 | 1 | 2 | 2 | . | . | . | . |
| Ostalo i nepoznato | 44 | 27 | 17 | 11 | 7 | 4 | 18 | 10 | 8 | 10 | 7 | 3 | 5 | 3 | 2 |

**Izvor:** DZS, 2025a
* frekvencije <5 su iskazane pod »ostalo i nepoznato«

## ČIMBENICI POTENCIJALNOGA POVRATKA U GRAD KOPRIVNICU

Analizom rezultata provedenoga kvalitativnoga istraživanja s ciljem ispitivanja čimbenika potencijalnoga povratka iseljenih Koprivničanaca moguće je izdvojiti nekoliko glavnih tematskih područja s nizom podkategorija. U gotovo svim intervjuima istaknuti su ekonomski razlozi kao ključni za odlazak iz Koprivnice, što je u korelaciji s rezultatima istraživanja provedenim 2022. godine (Balija, 2023). Ekonomski su čimbenici pritom vrlo čest potisni faktor međunarodnih migracija (Urbański, 2022), osobito u mirnodobskim uvjetima. Naročito se među ekonomskim čimbenicima ističu razlike među plaćama u zemlji porijekla i primitka s čijim se povećanjem povećava i obujam migracije (Dustmann, 2003). Nezaposlenost, nesigurni ugovori, niske plaće i nemogućnost napredovanja percipiraju se među ispitanicima kao strukturni problemi lokalnog gospodarstva. Povratak bi bio moguć tek ako se, kao što Ispitanik 7 (34 godine, završena srednja škola) navodi »osjeti da se u gradu može živjeti od svoga rada«. Sličnoga je stava i većina drugih ispitanika, o čemu svjedoče njihovi iskazi:

»Radio sam na određeno, stalno neki strah da će isteći ugovor. (…) Tu imam sigurnost i ne bojim se sutra.« (Ispitanik 3, 32 godine, završena srednja škola)

»Voljela bi se vratiti, ali ne da opet krećem ispočetka. (…) 'oću normalan posao i plaću od koje se može živjeti.« (Ispitanik 14, 29 godina, završen prijediplomski studij)

»Ako bi se pokrenuli ozbiljni projekti ili subvencije za povratnike, razmislil bi. Bilo nam je teško doma, ne bi čak rekel da je problem nezaposlenost, imamo mi puno firmi koje traže radnike, ali problem su plaće od kojih se ne da živjeti pristojno. (…) Vidim da Koprivnica po svemu ostalome ide napred, ali problem su niske plaće i dalje.« (Ispitanik 11, 40 godina, završena srednja škola)

Ekonomski čimbenici tako predstavljaju primarni uzrok iseljavanja ispitanika, ali i uvjetni čimbenik njihovoga povratka. Ispitanici su pritom pragmatični te povratak razmatraju samo ako mogu zadržati u inozemstvu stečeni životni standard, a povratak u trenutku ispitivanja doživljavaju kao regresiju, ekonomski i profesionalno gledano. U tome kontekstu dio ispitanika, osobito oni sa završenom srednjom školom, naglašavaju nedostatak povoljnih prilika kao glavne razloge ne razmatranja povratka u skorije vrijeme. Schiele (2020) zaključuje da su odluke o preseljenju u velikoj mjeri određene maksimiziranjem zadovoljstva životom, a isto se može najbolje uočiti kada migranti znaju što mogu dobiti/očekivati od migracije. Među rezultatima provedenih intervjua spominje se tako osjećaj da se za stanovništvo Koprivnice i okolice, a koje nije visokoobrazovano »ništa ne mijenja« osobito u pogledu plaća, odnosno životnoga standarda:

»Zaradim u tjedan dana više nego tam' za mjesec. Kak' se vratiti na staro? Radit opet u dobroj, poznatoj firmi, ali za jako malu plaću s kojom nemreš niš, (…) živjeti jedino od mjeseca do mjeseca, od plaće do plaće.« (Ispitanik 5, 30 godina, završena srednja škola)

Svi ispitanici pritom kroz svoje iskaze izražavaju emocionalnu povezanost s Koprivnicom, obitelji, prijateljima, načinom života. Društvene veze jesu vrlo važna determinanta namjera povratka u zemlju porijekla (Batista i Cestari, 2016), no na razmatranje povratka, kao što su potvrdili i iskazi većine ispitanika u ovome istraživanju, najčešće utječe više čimbenika. Carling i Pettersen (2014) ih svrstavaju u dvije skupine veza, one sa zemljom porijekla i druge sa zemljom primitka migranata, vidljive u resursima, kompetencijama, mreži, emocijama itd. koje imaju utjecaj na živote pojedinaca. Među ispitanicima u ovome istraživanju stoga isključivo ta povezanost uglavnom nije presudna za odluku o povratku. Ona stvara želju za povratkom, no u sukobu je s realnim ekonomskim i društvenim uvjetima u domovini, stoga ispitanici o povratku češće razmišljaju tek simbolički, rjeđe stvarno.

»Fali mi Koprivnica, ljudi, opušteni, usporeni ritam života. Ali kad realno pogledaš, ne vidiš di bi se zaposlil, a da to nije za minimalac.« (Ispitanik 9, 35 godina, završena srednja škola)

»Koprivnica je moj dom (…), ali samo to, fali još sigurnost, ekonomska je l', a to sad imam ovdje. (…) Tu mi je i obitelj sad.« (Ispitanik 17, 43 godine, završen diplomski studij)

Kroz rezultate istraživanja primjetne su razlike među namjerama povratka ispitanika sa i bez djece, odnosno onih u najaktivnijoj reproduktivnoj dobi i starijih ispitanika. Ispitanici u najaktivnijoj reproduktivnoj dobi s maloljetnom djecom nerijetko govoreći o namjerama povratka kroz intervjue ističu visok stupanj integracije njihove djece u Njemačkoj, osobito one u školskoj dobi, kao prepreku trenutnome povratku. Suprotno tome, partner, djeca i roditelji u zemlji porijekla povećavaju želju za povrat-

kom, navode u svome istraživanju Paparusso i Ambrosetti (2017). Osim toga, većina ravnotežu između poslovnoga i obiteljskoga života ocjenjuje boljom u Njemačkoj, što dodatno doprinosi njihovome trenutnome ostanku u inozemstvu. Czeranowska i sur. (2023) navode da se planovi povratka, kao i oni nakon, uvijek oblikuju ovisno o raznim profesionalnim, obiteljskim i osobnim čimbenicima, pritom posao, djeca i povezanost s trenutnim mjestom prebivališta najsnažniji su negativnii prediktori buduće migracije.

»A i djeca nam idu u školu ovdje, super su se uklopili, ne znam kak' bi podneli preseljenje dolje.« (Ispitanik 17, 43 godine, završen diplomski studij)

»Tu je sve bolje prilagođeno djeci, (…) vaši slobodni dani praznicima školaraca, nema da nemate kud s djecom jer vi morate raditi, a klinci nisu u školi.« (Ispitanik 16, 40 godina, završena srednja škola)

Među čimbenicima koje ispitanike naginju na razmišljanje o povratku, u pojedinim slučajevima bez obzira na niži životni standard u Gradu u usporedbi s Njemačkom, je percepcija njihove sigurnosti u Njemačkoj te posjedovanje nekretnine u domovini. Pojedini tako ističu porast stope kriminaliteta, heterogenost njemačkoga društva te visoke najmove stanova/kuća kao potencijalne čimbenika njihovoga povratka u budućnosti.

»Ja sam otišla prije skoro deset godina i nevjerojatno je kolko se njemačko društvo za to vrijeme promijenilo, kolko stranaca je došlo, kolko je s tim postalo nesigurno, (…) puno kojekakvih napada je počelo biti, (…) strah te počinje biti hodati samog po ulici.« (Ispitanik 1, 39 godina, završena srednja škola)

»Tu su u zadnjih par godina problem nekretnine i to ko si je na vrijeme rešil njima je super, nama koji smo u najmu je neodrživo, a recimo nama je sad kasno za uzimati neki velki kredit, (…) pa planiramo polako doma. (…) Imamo (…) doma kuću (…). (Ispitanik 10, 52 godine, završena srednja škola)

Do sličnih rezultata dolaze i Paparusso i Ambrosetti (2017) koji ističu kako vlasništvo doma u zemlji primitka negativno utječe na namjere povratka u domovinu. Vlasništvo nad domom jedan je od glavnih ciljeva useljenika te za njih i njihovu djecu znače uspjeh u procesu migracije i integracije (Arbaci, 2007).

Manji broj ispitanika razmatra povratak u nekom obliku fleksibilnog života, poput rada na daljinu, sezonskoga boravka, ulaganja u nekretnine ili male poslove u Koprivnici, dok se jedan ispitanik planira preseliti u Austriju i raditi dva tjedna u Austriji, a dva tjedna biti kod kuće u rodnome kraju. Dodatno to potvrđuje kako dio ispitanika gospodarske okolnosti Grada ne smatraju povoljnima za potpuni povratak.

»Sad mogu raditi jedino u Njemačkoj, tu na svom poslu, ali jednog dana bi mi se možda mogla otvoriti mogućnost rada online, (…) tad se planiram vratiti u [mjesto prebivališta prije preseljenja].« (Ispitanik 13, 27 godina, završen prijediplomski studij)

»Promatram i ove mjere za povratnike, vezano uz samozapošljavanje, pa se nadam podršci grada po pitanju toga, imaju prostore za tak nešto, to bi uklopila s ovim otvorenim tu gore i mislim da bi super išlo (…).« (Ispitanik 8, 33 godine, završen prijediplomski studij)

Među ispitanicima se stoga javlja trend »djelomičnoga povratka«, ne u svim slučajevima u klasičnom smislu preseljenja, nego kroz transnacionalne obrasce života, odnosno bez potpunoga prekida veza s inozemstvom. Takvi ispitanici pritom predstavljaju važan potencijal za revitalizaciju lokalne zajednice, ako se stvore poticajne politike.

## ZAKLJUČAK

Demografsko-statistička analiza podataka o migracijama stanovništva Grada Koprivnice u razdoblju 2013. – 2023. pokazuju da je Koprivnica dio općeg hrvatskog »vala« iseljavanja nakon ulaska Hrvatske u EU prema Njemačkoj i drugim EU zemljama, dok je istodobno posljednjih godina »ušla« u fazu »novog useljavanja« radne snage iz Nepala, Kosova, Turske i drugih zemalja. Koprivnica je pritom slijedom takvih migracijskih obrazaca izgubila značajan dio mlađe populacije, čime se narušila dobna struktura stanovništva te dijelom povećala nacionalna i kulturna raznolikost istih kroz doseljavanje radnika iz trećih zemalja. Spomenuti procesi pokazuju kako se mali hrvatski gradovi danas suočavaju s

dvostrukim izazovom: odlaskom vlastitog stanovništva i uvozom radne snage, što migracijskim obrascima Koprivnice pridaje novi demografski i socioekonomski kontekst.

Rezultati provedenoga kvalitativnoga istraživanja pak pokazuju kako se većina ispitanika na planira vratiti u bližoj budućnosti, no dio njih ipak vrlo jasno artikulira skup mjera i strukturnih promjena koje bi mogle djelovati kao ključni poticaji njihovoj povratnoj migraciji. U središtu njihovih iskaza ističe se potreba za stvaranjem stabilnih i dugoročno održivih radnih mjesta, uz istodobno povećanje razine plaća, osobito u segmentu srednje kvalificirane radne snage, koja u aktualnim uvjetima na lokalnom tržištu rada percipira znatno ograničene mogućnosti profesionalnog i materijalnog napredovanja. Uz ekonomske čimbenike, ispitanici naglašavaju važnost institucionalnih i programskih veza s dijasporom, koje se u njihovim iskazima najčešće pojavljuju u obliku prijedloga za uspostavu ciljanih programa podrške povratnicima, poput poduzetničkih inkubatora, savjetodavnih centara ili financijskih olakšica namijenjenih osobama s inozemnim radnim iskustvom. Takvi mehanizmi ne percipiraju se isključivo kao ekonomski poticaji, već i kao simboličan signal prepoznavanja povratnika kao razvojnih aktera lokalne zajednice. Nadalje, značajan dio ispitanika povezuje odluku o mogućem povratku s općim uvjetima života u Gradu. Podizanje životnoga standarda stoga se u intervjuima ne promatra izolirano, već kao dio šireg razvojnog okvira koji bi Gradu omogućio da postane konkurentan ne samo u nacionalnom, nego i u međunarodnom migracijskom prostoru.

U tom kontekstu, rezultati intervjua upućuju na zaključak da bi kombinacija gospodarskih, institucionalnih i mjera usmjerenih na kvalitetu života mogla predstavljati početni, ali nužan korak u oblikovanju održive strategije povratne migracije, osobito usmjerene na mlađu, radno i reproduktivno aktivnu populaciju, koja trenutačno čini jedan od ključnih demografskih i razvojnih potencijala Grada.

## LITERATURA


1. Akrap, Anđelko, Strmota, Marin i Ivanda, Krešimir (2017). Iseljavanje iz Hrvatske od početka 21. stoljeća: uzroci i posljedice, u: *Hrvatska izvan domovine II.*, M. Sopta i dr. (ur.). Zagreb: Centar za istraživanje hrvatskoga iseljeništva – Centar za kulturu i informiranje Maksimir, 543-551.
2. Arbaci, Sonia (2007). Ethnic segregation, housing systems and welfare regimes in Europe, *European Journal of Housing Policy*, 7(4): 401–433.
3. Balija, Monika (2019). Iseljavanje iz Hrvatske – razvojno i/ili sigurnosno pitanje? *Podravina* 18 (35), 105–121.
4. Balija, Monika (2020). Razmjeri recentnog egzodusa iz Hrvatske – analiza podataka službenih statistika RH i zemalja useljavanja hrvatskog stanovništva. *Podravina*, 19 (37), 5-25.
5. Balija, Monika (2022.). Intensity of Modern Emigration from Republic of Croatia During the COVID-19 Pandemic. U: *Zbornik radova s prve međunarodne znanstveno-stručne konferencije »Gastarbajterska iseljenička poema – od stvarnosti do romantizma*«, Krašić, Wollfy; Komušanac, Monika; Jurić, T. (ur.). Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatsko katoličko sveučilište, 225 – 242.
6. Balija, Monika (2023). Suvremeni migracijski procesi između Koprivnice i Savezne Republike Njemačke. *Podravina*, 22 (43), 108-119.
7. Balija, Monika (2025). Suvremeni migracijski obrasci Zagreba: iseljenici, strani radnici i potencijalni povratnici. Kroatologija, 16 (1), 133-160.
8. Balija, Monika i Belić, Tomislav (2024). Demografski razvoj Podravine u svjetlu popisa 2021. godine. *Podravina*, 23 (45), 5-32.
9. Bara, Mario, Mesarić Žabčić, Rebeka i Geiger Zeman, Marija (2025). Mogućnosti i izazovi povratnih migracija: iskustvo povratnika. *Senjski zbornik*, 52 (1), 249-262.
10. Barbiano di Belgiojoso, Elisa and e Ortensi, Livia (2013). Should I stay or should I go? The case of Italy, *Rivista Italiana di Economia Demografia e Statistica*, LXV(3/4): 31–38.
11. Batista, Cátia, Cestari, Francesco (2016). *Migrant Intentions to Return: The Role of Migrant Social Networks*. NOVAFRICA Working Paper No. 1602.
12. Belić, Tomislav i Mišetić, Roko (2024). Prostorni aspekt (ne)pouzdanosti demografskih podataka u Hrvatskoj – razlike migracijskog salda službenih podataka i podataka vitalno-statističke metode. *International scientific and professional conference – Migration and identity: culture, economy, state (3)*. Zagreb, Hrvatska, 11.-12. 11. 2024.

13. Carling, Jørgen, Pettersen, Silje Vatne (2014). Return Migration Intentions in the Integration–Transnationalism Matrix. *International Migration* 52 (6), 13-30.
14. Cerase, Francesco P. (1974). Expectations and reality: a case study of return migration from the United States to Southern Italy. *The International Migration Review*, 8(2), 245-262.
15. Czeranowska, Olga, Parutis, Violetta & Trąbka, Agneieszka (2023). Between settlement, double return and re-emigration: motivations for future mobility of Polish and Lithuanian return migrants. *Comparative Migration Studies* 11, 1-20.
16. de Haas, Hein, Fokkema, Tineke & Fihri, Mohamed Fassi (2015). Return Migration as Failure or Success?. *International Migration & Integration* 16, 415–429.
17. Dustmann, Christian (1996). Return migration: the European experience, *Economic Policy, Volume* 11 (22), 213–250.
18. Dustmann, Christian (2003). »Return Migration, Wage Differentials, and the Optimal Migration Duration«, *European Economic Review*, 47(2): 353–369.
19. Dustmann, Christian & Weiss, Yoram (2007). Return migration: Theory and empirical evidence from the UK. *British Journal of Industrial Relations*, 45(2), 236-256.
20. Državni zavod za statistiku (DZS, 2022), Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. Dostupno na: https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/stanovnistvo/popis-stanovnistva/ (pristupljeno 14. studenoga 2025.)
21. Državni zavod za statistiku (DZS, 2024), Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021., Stanovništvo prema migracijskim obilježjima i spolu po gradovima/općinama, Popis 2021., Dostupno na: https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/stanovnistvo/popis-stanovnistva/ (pristupljeno 16. studenoga 2025.).
22. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (DZS, 2025a), Doseljeni i odseljeni u grad Koprivnicu 2013. – 2023., dostavljeno na zahtjev.
23. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (DZS, 2025b), Doseljeno i odseljeno stanovništvo po naseljima grada Koprivnice, dostavljeno na zahtjev.
24. Findlay, Allan M., & Li, F. L. N. (1999). Methodological Issues in Researching Migration. *The Professional Geographer*, 51(1), 50–59.
25. Findlay, Allan M., & Wahba, Jackline (2013). Migration and demographic change. *Population, Space and Place*, 19 (6), 651–656.
26. Feletar, Dragutin (1991). Promjene u prostornom rasporedu stanovništva Podravine 1991. godine. *Podravski zbornik*, (17), 51-61.
27. Feletar, Dragutin i Feletar, Petar (2016). Stanovništvo kao faktor razvoja Podravine: ljudski resursi Podravine u posttranzicijskoj etapi intenzivne depopulacije. *Podravina*, 15 (30), 9-100.
28. Gmelch, George (1980). »Return Migration.« *Annual Review of Anthropology,* 9, 135–159.
29. Klempić Bogadi, Sanja i Lajić, Ivan (2014). Suvremena migracijska obilježja statističkih jedinica Republike Hrvatske. *Migracijske i etničke teme*, 30 (3), 437-477.
30. Kunuroglu, Filiz, van de Vijver, Fons, & Yagmur, Kutlay (2016). Return Migration. Online Readings in Psychology and Culture, 8(2). https://doi.org/10.9707/2307-0919.1143
31. Lee, Helen 2016 »I was forced here: perceptions of agency in second generation 'return' migration to Tonga«, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 42(15): 2564–2579.
32. Lu, Yixi, Zong, Li & Schissel, Bernard (2009). To Stay or Return: Migration Intentions of Students from People's Republic of China in Saskatchewan, Canada. *Int. Migration & Integration* 10 (3), 283–310.
33. Makina, Daniel (2012). Determinants of return migration intentions: Evidence from Zimbabwean migrants living in South Africa. *Development Southern Africa*, 29 (3), 365–378.
34. Mesarić Žabčić, Rebeka; Vrbanec, Magdalena (2017). Iseljenice/povratnice u 21. stoljeću – percepcija povratka u Hrvatsku. *Treatises and Documents: Journal of Ethnic Studies* 79, 125-144.
35. Narodne novine (NN, 114/12-3072), *Zakon o prebivalištu*, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_12_144_3072.html (pristupljeno 16. studenoga 2025.).
36. Paparusso, Angela, & Ambrosetti, Elena (2017). To stay or to return? Return migration intentions of Moroccans in Italy. *International Migration*, 55(6), 137–155.
37. Pokos, Nenad (2017). Osnovna demografska obilježja suvremenog iseljavanja iz Hrvatske. *Političke analize*, 8 (31), 16-23.
38. Saltzmann, Thomas, Edmonston Barry i Raymer, James (2010). *Demographic Aspects of Migration*. VS Research, Springer-Verlag Publishing.

39. Šimunić, Nikola, Turk, Ivo i Živić, Dražen (2023). Utjecaj prometne dostupnosti na promjenu broja stanovnika i starenje stanovništva u Koprivničko-križevačkoj županiji od 1961. do 2021.. *Podravina*, 22 (44), 81-93.
40. Tezcan, Tolga (2019). Return home? Determinants of return migration intention amongst Turkish immigrants in Germany. *Geoforum* 98, 189-201.
41. Urbański Mariusz (2022). Comparing Push and Pull Factors Affecting Migration. *Economies*. 2022; 10(1):21, 1-15.
42. Wahba, Jackline. (2014). Return migration and economic development. In *International Handbook on Migration and Economic Development*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
43. Wertheimer-Baletić, A. (1999). *Stanovništvo i razvoj*. MATE, Zagreb.
44. Živić, Dražen i Pokos, Nenad (2002). Demografska obilježja Podravine. *Podravski zbornik*, (28), 11-32.
45. Živić, Dražen i Žebec, Ivana (2007). Sastavnice demografske bilance u gradu Koprivnici tijekom druge polovice 20. stoljeća. *Podravina*, 6 (11), 28-46.



## SUMMARY

This paper analyses the intensity, characteristics and spatial differentiation of migration processes in the City of Koprivnica in the contemporary period, with particular emphasis on international migration and the return intentions of emigrants. The quantitative part of the research is based on census data and administrative data of the Croatian Bureau of Statistics on in- and out-migration in the period from 2013 to 2023, while the qualitative part was conducted using semi-structured interviews with 17 emigrants from settlements within the City of Koprivnica who currently live in Germany. The results indicate that Koprivnica is characterised by a persistently negative migration balance, with international emigration playing a key role in the overall population decline. Migration losses are most pronounced among the younger working-age population, while immigration, including return migration and the inflow of foreign workers, fails to compensate for the population outflow. Qualitative findings suggest that economic factors, particularly wage differentials and job security, are decisive in emigration decisions and represent a key precondition for potential return. Although respondents express strong emotional and social ties to Koprivnica, return intentions most often remain symbolic due to unfavourable structural conditions in the country of origin. The paper concludes by emphasising the need for integrated demographic and development policies aimed at retaining the young population, encouraging return migration and strengthening local human capital.